

eta ekonomia harremanetarako bitarteko bat bezala. Ohar-kuntza hori gizartean nagusiaraztea oso bide luzea izanen da baina, nahitaez, horretarako urratsak behar ditugu eman. Horretarako ere, beste euskal lurraldetatik ez gara bereiztuta egon behar eta eredu gisa ere baliatu behar ditugu, euskararen ofizialtasun egoera berri emanda. Badakit eskas ugari eta euskararen kalterako jokaera asko daudela, bai Euskal Autonomi Erkidegoan zein Nafarroako Foru Erkidegoan, baina, hala ere, euskarak estatutuak badauzka, hobetu beharrak baldin badira ere. Oraingoz, horretatik oso urruti gaude Ipar Euskal Herrian, kontu hau lotuta baita gure onarpen juridiko-instituzionalari. ¶



Josemari Velez de Mendizabal

Partida garrantzitsu baten auditoria

Ekonomia tiro bat bezain azkar doa zioen, arestian irakurri ahal izan dudana txosten batek. Badirudi, kalifikatibo guztiak (bikain, ikaragarri ongi, eta abar) agortuta direnez gero balistikari heldu behar zaiola irakurle interesatuarengan sentsazioaren maila behar bezala adierazteko. Eta horrela, hitzen esanahia hain abiadura handiz desbaloratzen ari zaigun une hauetan, badira gure begien aurretik denetarikoz kontzeptu berriak igarotzen, oinarritzko balioak non aurki daitezkeen ahazten hasiak garela ondorioztatzen digutenak.

Urtero bezala, aurtengo kultur balantzeari buruz le-
rro batzuk idaztea eskatu zait eta, aurtengoz behintzat, ni-
re ekarpen labur honekin erantzungo dut, eskabidea luzatu
zidanaren asmotik urrun xamar geratzen banaiz ere.
Baina, ez zait iruditu bidezkoa nuenik, urteak ekarri dizki-
gun albiste solte eta margoaskotarikoak berriz ere haiza-
tzea, beste batzuek nik baino askoz egokiago egin baitezka-

kete lantegi hori. Ezagutzen nauen edozeinek dakien bezala, epe luzerako inbertsioak dira gustokoen ditudanak eta, epe laburrekoei muzin egiten ez diedan arren, gau bakar bateko loreek ez didate loa galbideratzen.

Orain hurrengoan, George Soros ifarramerikarrak zioen bezala, merkatuko balioak ez dira —aberastasunaren iturri bezala— euren sustraiak lur azalean dituztenak, sakontasun sendokoak baino. Greziar klasikoek ohi zioten legez, obietateak ere sarri errepikatu behar dira, ahaztuko ez bazaizkigu. Horrexegatik iruditu zait komenigarri sarre-ra hau egitea, ondoko lerroetan balioztatuko dudana, seguru nago, zenbaki honetan lankide ditudan beste lagunek ezertarako aipatuko ez duten kapitulu bat baita, Euskal Herriko kultur balantzearen ibilgetuko partida garrantzitsua, gainera.

Aurrera baino lehen, diodan, badakidala Soros jaunak pilaturiko altxorra, hein handi batean, espekulazioari esker lortu dela. Horrek ez du esan nahi, haren ahotan ipini dudan baieztapena errealitatetik kanpo dagoenik. Gerta litekeena da, Soros jaunak —bere kontzientzia arazo batenegatik— Sudango goseteria arintzeko diru apur bat inbertitzea lurralde hartan. Baina horrek ez du goseteriak munduan pairarazten dituen emigrazioen auzia konpontzen. Edozeinek daki —edo jakin beharko luke— desoreka ekonomikoak bortizkeria sortarazten duela eta egiazko solidaritateak bake prozesuan adreilu berri bat jartzen duela. Gure artean ere, egunero erabiltzen ditugun aldagai eraginkorren espektrua irekiagoa egin beharko genukeela iruditzen zait, betiko kurpil ero bezain etsigarrian gal ez gaitzen. Hori dela eta, urteko balantze txosten honetarako aukeratu dudan aldagai eraginkorrek ez du zerikusirik, aldizkariaren erredakziotik planteatu zaizkidan balizkoekin. A! Eta deskribapen soil bat besterik ez dut egingo, ezelako balioztatpenik gabe, ariketa hori irakurleari utziko diodalarik.

1998an bere lauorgeigarren urtemuga bete du Eusko Ikaskuntzak, ospakizunak komunikabideetan izandako oihartzunarengatik efemeride horren berri, batez ere «etxekoen» artean geratu den arren. Baina, hala ere, erakundearen «akzioen» balioak aurtengo jardunaldi osoan

zehar gorantz egin du, askotan erakutsi den bezala enpresaren emaitzak eta jardunaren gaineko haizapen publikoak ez baitute derrigorrez elkarren ondoan joan behar. Arago, benetako enpresariak jendaurreko tribunetatik urrun ibili ohi dira, eguneroko ariketa gogorak ez baitie astirik ahalbidetzen agerpen publikoetarako. Bost urte jarraian Eusko Ikaskuntzaren balantzeak sendotasunaren irudia islatu du, eta iragarpenek hodeiertz itxaropentsua erakusten dute. Eta, noski, perspektiba horrekin lan egin ahal izatea abantaila handia da, enpresan lasaitasunezko giroa nagusitu baita, ezinbestekoa, hain zuzen, inbertsioetako plangintza aurrera eramateko.

Bost urte interesgarri bizi izan ditu Eusko Ikaskuntzak bere hirurogeita hamabosgarren urtea bete zituenetik. Egitura sendotu du, ikerlanerako azpiegitura indartuz, eta horretara, gezurra dirudien arren, egitura kostoak handitu gabe heldu da. Nola lortu du? Garbi dago, eta ikusten ez duena ikusi nahi ez duelako da, jarduera eremuko kostoak ez duela beti produktuaren prezioarekin intzidentzia zuzena izan behar. Eta horixe bera erdietsi du erakundeak, jarduera maila ia ia hirukoiztuz, eta egitura gastuak murriztuz. Ez dago miraririk. Kudeaketa zuzen eta burutsu baten ondorioa izan da dena.

Gaur egun, Eusko Ikaskuntzaren urteko aurrekontuetako % 80a inbertsioari eskaintzen zaio, gutxi gorabehera, ikerkuntza eta hezkuntza programek berez dituzten gastuak finantzatzeko, alegia. Diru-iturrien egokitzapenak jardueraren hedakuntza nabaria ekarri du, batere zailtasunik gabe. Eusko Ikaskuntzako lehendakaritzak bete-betean asmatu zuen orain dela bost urte, elkarteak eraman beharreko plangintza diseinatu zuenean. Eta *zirkunstantziek* biziki lagundu diote jarduera-martxari abiadura egokia ematen. Zirkunstantzia horiek huts egingo balute, Eusko Ikaskuntzaren lan eskemetan murrizketak aplikatu beharko lirateke,... ezelako traumarik gabe. Neguko kuarateletara itzuliko litzateke, eguraldi hobearen zain. Hori bai, pena emango lioke horrela egin behar izatea, kalitatezko produktua baita berea, lehiakiderik gabea, eta gainera merkea. Baina, beude lasai zenbait euskal erakunde publikotako ardura-

dunak!!, Eusko Ikaskuntzaren diru-iturrien balizko murritzetak ez bailuke erakundea atez ate joka ibiltzera behartuko, gutxieneko kostoa —hau da, egiturakoa— bere bitartekoekin finantzatzen baitu elkarteak.

Eusko Ikaskuntzaren aktiborik garrantzikoena bere bazkidegoan bilatu behar da. Azken bost urte hauetan 500 izen gehiago azaldu dira bazkideen zerrendetara, gaur egungo kopurua hiru mila kide izatera heltzen ari delarik, hamabost Lan Sailetan banaturik. Bazkide gehien dituen Saila Historia eta Geografiakoa da, 700 ingururekin. Hala ere, badira proportzionalki hazkunde azkarragoa erakusten ari direnak, Natur Zientziak Saila, adibidez, zenbaki absolutuetan oraindik historiegileetatik urrun xamar dau-den arren.

Bost urte hauetan izandako bazkide berrien jarioak, bazkide osoaren bataz besteko adina 35 urtetan jarri du. Eusko Ikaskuntza, euskal ikasketen arloan lan egiteko asmoa azaltzen duten gazteen topagune bat bilakatu da. Diren bekarioen adin maila ez da 25 urtetara heltzen. Hau da, belaunaldi berri baten agerpen ilusiogarria aurrekoen esperientzia frogatuarekin uztartu da. Adierazgarria eta guztiz itxaropengarria, beraz, euskal kultura eta zientziaren garapen integralerako. Aurtengo uztaila eta iraila bitartean, Eusko Ikaskuntzaren egoitza nagusia den Donostiako Miramar Jauregian eraturiko erakusketara 3.000 gazte baino gehiago hurbildu ziren, data horietan EHUko Udako Ikastaroetan parte hartu zutenen kopuru erdia, gutxi gorabehera. Eusko Ikaskuntzak zer eskain diezaiekeen erakutsi nahi zen. Gazte horietako hainbatek bazkide izateko aurreinskripsioko orria bete zuten.

Ikerkuntza eta hezkuntza programak dira nagusi Eusko Ikaskuntzan. Eta horien ondorio gisa, publikapenak. Eusko Ikaskuntza, berez, ikerketa erakunde bat da. Gaur egun, 160 bekario inguru ari dira beren ikerlanak burutzen. Erakundeko Lan Sailek aldarrikatutako dirulaguntzak ezezik, hainbat egitasmo enblematikok ere osatzen dute ikerkuntzako esparrua. Ikerlanak mota askotarikoak dira, Eusko Ikaskuntzak betetzen dituen arloetara egokituta. Lanak amaitzean, aditu talde batzuek haien kalitatea

neurtzen dute eta, egokia iruditzen bazaie, publikaziorako aholkua luzatzen diete, dagozkien Argitalpen Batzordeei. Horrela, publikapenen zerrenda 40 titulutaraino iristen da urtero, horien arteko ugarietak Siletako Kuadernoak di-relarik. Baina ezin dira ahaztu, beren garrantziarengatik, beste zenbait bilduma: RIEV, Fuentes Medievales, Lankidetzan, Eleria eta Kongresuak, besteak beste.

Zer esan daiteke hezkuntzari buruz? Bada, inork ezin zuela espero orain dela bost urte Eusko Ikaskuntzaren eskaintzan hain urruti iritsiko zenik. Euskal ikasketei dago-kienez, 1996tik errealitate sendoa den «Jakitez» izeneko programak 115 irakasle inguru biltzen ditu EHUK bere egin duen ikastarora. Euskal ikasketak eta zientzia kultura sustatzeko programa hau 250 ordukoa da eta Euskal Herri osoko ikasleak hartu ditu orain arteko hiru edizioetan. EHUren babesa lortu duen beste ikastaro erakargarria «Lurralde Antolakuntza»-ri buruzkoa da, Euskal Autonomia Erkidego, Nafarroako eta Iparraldeko goi mailako adituen zuzendaritzapean taxutua. Ikastaro praktiko bezala disei-natua, erantzuna eman nahi die, hiru administrazio des-berdinen arteko deskoordinazioak sorturiko galdera askori.

Ikastaro presentzialak alde batera utzita, hazkunde eta inpaktu ikusgarria izan dutena, Internet bidez inparti-tzen ari diren bi Masterrak ditugu. Lehen aldiz euskal hez-kuntza-eskaintzaren historian, irakasle eta ikasleak sare elektronikoen bidez daude lotuta eta horrela jarraitzen dituzte bi aldeek, Masterretako seirehuna orduetan zehar. Ikastaro hauek Europa eta Ameriketako ikasleak biltzen dituzte eta amaieran EHUren titulua lortzen dute euren etxeetatik mugitu gabe, baldin eta jartzen zaien elkarrera-ginezko azterketa gainditzen badute. Horretan ere Eusko Ikaskuntzak aitzindaria izatearen bokazioa erakutsi du, zirkunstantziek ahalbidetu dioten bezain laster. A! Ikasta-roak autofinantzatu egiten direla adieraztea falta zitzai-dan. Horrek esan nahi du, inoiz errentagarritasuneko mailara ez balitz ailegatuko, bertan behera geldituko lira-tekeela. Datorren ikasturterako (1999-2000) beste bi Mas-ter ari dira preparatzen, funtzionamenduko koordinada berdintsuekin.

Aipatu dut, beraz, Eusko Ikaskuntzak sare telemati-koak erabiltzen eskaintzen duen zerbitzua. Baina gauza ez da horretan geratzen, ezta urrik ere. Interneteko bere zerbitzaria 1996. urteko ekainean abian jarri zuenetik, urrats erraldoiak eman ditu aurrerantz, teknologia berrien ezarpenean. Astero-astero bi mila sarrera baino gehiago kontabilizatzen zaizkio zerbitzariari, estatistikako neurgailua-ren bitartez. Mundu osoko bisitak dira, egundoko dokumentazioa eskuragai dutenak. Adibidez, 1997ko azaroan izandako Eusko Ikaskuntzaren XIV. Kongresuari irekitako leihoari 25.000 sarrera zenbatu zaizkio urtebetean. Ez da txantxetako marka, ez alajaina!

1998ko irailean, Eusko Ikaskuntzak beste proiektu ber-ritzaile bati ekin zion, hori ere sare telematiakoaren bidez munduratu. *Euskonews&Media* deritzan euskal zientzia eta kultura aldizkaria astero agertzen da www.euskonews.com helbidean, denetariko edukiarekin. Honez gero baditu 800 bat harpidedun, doanekoak, e-mail bidez astekariaren su-marioa ostiralero jasotzen dutenak. Sarrerak, berriz, lehen-dabiziko lau hilabeteotan, 1.500 inguru kontabilizatzen di-ra astero. Aldizkariaren bokazioa autofinantzagarrria bilaka-tzea da.

Oraindik ez ditut aipatu, bost urte hauetan izandako bi Kongresu apurtzaileak; Euskal Herriko lau irratitan di-tuen asteroko irratsaioak; Euskal Herriko lau Unibertsita-terekin sinaturiko hitzarmenak (Mondragón eta NUPa fal-ta dira oraindik); urtero Basque Visiting Fellow bertan ari dadin, Oxfordeko Unibertsitatearekin dagoen akordioa; «Añamendi» argitaletxearekin, izen bereko entziklope-diaren eguneratze lana burutzeko eta edukia sare telemati-koan jartzeko izenpeturiko ituna (dagoeneko, paperez argi-taratutako guztia gertu dago edozein unetan Internet-etik emateko); elkartearen argazki artxiboaren digitalizazioa; Manuel Irujo, Manuel Lekuona eta Angel Apraiz zirenen dokumentazioaren katalogazioa. Eta abar.

Joseba Agirreazkuenaga katedradunak, bere azken publikapenetako batean¹ dioen bezala,

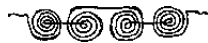
Eusko Ikaskuntza, euskal ikasketetan interesaturik dauden ikertzaileen topagune bat da eta 1918ko helburuak inda-

rrean daude gaurregun ere, orduan bezain gaurkotuak, laurogeitamargarren hamarkada honetan, bere kultur nortasuna sendotzen lagundu dion hazkunde ikusgarriak darakusan bezala. Mundializazioak, nortasun sistemak sare propioekin indartzeko beharra ekarri digu, maila guztietan. Eusko Ikaskuntza aukera paregabea da, euskal ikasketan barrena abiatu nahi duten ikerle gazteentzat.

Azken orduko txosten ekonomiko batek dioenez, Europako hazkundea % 2,9a izango da 1998rako eta 1999rako % 2,5a iragartzen dute. Nire idazki heterodoxo honetan aipatu ditudan zirkunstantziek utziko baliote, Eusko Ikaskuntzak erritmo horretan haztea ontzat joko luke. Baina, kontrakoak balitu eta eragozpen gaindiezinak berriro ere bidera aterako balitzaizkio, elkartearen lehendakartzak garbi du zer egin behar duen: jarduera gutxieneko mailara jaitsi, hau da autofinantzazioaren bitartez ahalbideturiko esparrura mugatu.

Urteko balantzearen gaineko hausnarketa eskatu zitzaidan eta, horri ekin beharrian, euskal zientziaren arloko «partida» garrantzitsu baten auditoria nahiago izan dut burutu, askotan adarretatik galtzen baita pertsonala. Nik ez banu horretan jardun, inork ez zukeen ezta aipatu ere egingo. Eskerrik asko. ♣

1. Eusko Ikaskuntza: Hiztegi Biografikoa (1918-1998).



Pello Zabaleta

Urte bateko kultura

Nor gehiago, nor hobe: nor garaiago, nor azkarrago, nor indartsuago. Saria eman ohi zaio irabazleari. Horretarako